

Удельный вес еврейского населения в местечках колебался в зависимости от ситуации в каждом конкретном местечке. В м. Давыд-Городок, например, удельный вес вырос с 20% до 39,5%, в м. Столбцы с 36% до 64,2%. В то же время в местечках Березино, Клецк, Петриков удельный вес упал с 81% до 69,3%, с 94,4% до 72,9%, с 88,9% до 45,4% соответственно. В остальных случаях, как правило, статус-кво был сохранен.

Заключение. Таким образом, пространство «штетла» в рамках местечек Минской губернии во второй половине XIX века значительно выросло. При этом следует учитывать исходные показатели, ведь имея в местечке несколько тысяч еврейского населения изначально, даже некоторое увеличение числа не-еврейского населения не создаст предпосылок к уменьшению пространства «штетла».

Список литературы

1. Шыбека, З.В. Гарады Беларусі (60-я г. XIX – пачатку XX ст.) / З.В. Шыбека. – Мінск: ЭўроФорум, 1997. – 372 с.
2. Соркіна, І.В. Роля мястэчак ў сацыяльна-эканамічным і культурным развіцці Беларусі ў канцы XVIII – першая палова XIX стагоддзяў: аўтарэф. дыс.... канд. гіст. навук: 07.00.02/ І.В. Соркіна; ІГ НАН Беларусі – Мінск, 1998. – 19 с.
3. Соркіна, І.В. Мястэчкі Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX ст. / І.В. Соркіна. – Вільня: ЕГУ, 2010. – 488 с.
4. Замойский, А.С. Трансформация местечек Советской Белоруссии 1918–1939 / А.С. Замойский. – Минск: И.П. Логвинов, 2013. – 418 с.
5. Вайцешчык, Г.С. Мястэчкі Заходняй Беларусі (1921–1939 гг.): сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё: аўтарэф. дыс.... канд. гіст. навук: 07.00.02 / І.В. Соркіна; БДПУ імя М.Танка. – Мн., 2013. – 23 с.
6. Национальный исторический архив Беларуси (далее НИАБ). – фонд 295. – оп. 1. – д. 996: Ведомость о числе евреев, кагалов, синагог, молитвенных школ, училищ о должностных лиц по Речицкому уезду за 1848 г. – 5 л.
7. НИАБ. – ф. 295. – оп. 1. – д. 1190: Список еврейских синагог, молитвенных домов и должностных лиц по Минской губернии и рапорты уездных городничих о проповедях произносимых раввинами (1852–1853 гг.). – 100 л.
8. НИАБ. – ф. 295. – оп. 1. – д. 1009: Ведомость о числе евреев, кагалов, синагог, молитвенных школ, училищ о должностных лиц по Минской губернии за 1848 г. – 32 л.
9. Материалы относящиеся до нового общественного устройства в городах империи (городовое положение 16 июня 1870 г.) / Издание Хозяйственного департамента МВД. – Том V. – СПб, 1879. – С. 99–102.
10. Шабад, Я. Минская губерния / Я. Шабад // Еврейская энциклопедия Брокгауза и Эфрона: Свод знаний о еврействе о его культуре в прошлом и настоящем в 16 т. – СПб.: Изд-во Брокгауз-Эфрон, 1911. – Т. XI.: Мидот– Община – Стб. 78–81. – Таб. №2

ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫЯ КАШТОЎНАСЦІ І ПОМНІКІ ПРЫРОДЫ, ВЫЯЎЛЕННЫЯ Ў ЧАС ПРАВЯДЗЕННЯ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЎЧАЙ ПРАКТЫКІ СТУДЭНТАЎ ГІСТАРЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА Ў 2013 Г.

*М.В. Півавар
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Традыцыйна ў сярэдзіне лета студэнты першага курса гістарычнага факультэта спецыяльнасці “Гісторыя” праходзяць гісторыка-краязнаўчую практыку. Яна з’яўляецца важнай часткай навучальнага працэсу, падрыхтоўкі высокакваліфікаваных спецыялістаў і накіравана на замацаванне ведаў, атрыманых у працэсе навучання. На працягу праходжання практыкі студэнты знаёмяцца з помнікамі гісторыі і культуры, прыроды, эканомікай рэгіёна, авалодваюць самастойнай метадыкай краязнаўчай працы і яе выкарыстаннем у вучэбнай працы.

Матэрыял і метады. Практика праводзіцца ў выглядзе паходаў, экскурсій па гг. Віцебску, Оршы, Полацк, Гарадок, Шуміліна, і іншых населеных месцаў Віцебскага,

Гарадоцкага, Лёзненскага, Аршанскага, Сенненскага, Шумілінскага, Талачынскага, Полацкага, Бешанковіцкага раёнаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. На працягу практыкі 2013 г. на тэрыторыі Сенненскага раёна былі выяўлены значныя гісторыка-культурныя каштоўнасці, а таксама прыродныя аб'екты, якія павінны быць узяты пад ахову дзяржавы.

Так, у в. **Обаль** Машканскага с/с Сенненскага раёна знаходзіцца драўляны будынак былой **Успенскай царквы**, пабудаванай ў першай палове XIX ст. Будынак былой царквы з'яўляецца матэрыяльным аб'ектам, які мае адметныя духоўныя, мастацкія вартасці, звязаны з падзеямі, якія аказалі значны ўплыў на ход гістарычнага, культурнага і духоўнага развіцця народа Беларусі, а таксама з жыццём і дзейнасцю выдатных асоб нашай краіны.

Каля в. **Александрова** Багушэўскага пасялковага савета выяўлены ўнікальны экземпляр **дуба чарэшчатага**, верагодны ўзрост якога 300–500 гадоў. Узрост і памеры дазваляюць сцвярджаць, што гэта адзін з самых вялікіх дубоў у нашай краіне.

Знаходкі, знаёмства з выяўленымі аб'ектамі адыграла важную ролю ў засваенні методыцы краязнаўчай працы студэнтамі, фарміраванні патрыятызму, грамадзянскіх якасцяў навучэнцаў. Была праведзена вывучэнне аб'ектаў на прадмет іх значнасці і важнасці і ўключэння ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Беларусі, а таксама помнікаў прыроды.

Абгрунтаванні статусаў гісторыка-культурнай каштоўнасці і помніка прыроды выяўленым аб'ектам прыкладаюцца.

Абгрунтаванне

статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці выяўленаму матэрыяльнаму аб'екту
Успенская царква ў в. Обаль Багушэўскага пасялковага савета Сенненскага раёна

• **Успенская царква ў в. Обаль** (Машканскага с/с) Багушэўскага пасялковага савета. З'яўляецца выдатным прыкладам народнага драўлянага дойлідства. Знаходзіцца на паўднёвым канцы вёскі, на беразе р. Обаль. Пабудавана не раней у першай палове XIX ст. Стваральнік невядомы. Уладальнік – невядомы. На цяперашні момант будынак не выкарыстоўваецца, але знаходзіцца яшчэ ў досыць добрым стане. Тэхнічная дакументацыя адсутнічае. Верагодна, мажліва знайсці ў Сінадальным архіве ў Санкт-Пецярбургу.

Архітэктура

Гістарычная даведка

На пачатку XX ст. пагост Обаль належаў Успенскай праваслаўнай царкве (59 дзесяцін). Побач знаходзіліся фальваркі Обаль-1, Обаль-2, (295 дзесяцін). Фальваркі належалі памешчыку Бураму. Працаваў вадзяны млын з крупадзёркай і сукнавальняй. Драўляная царква ў в. Обаль існавала з першай паловы XIX ст.³ Аб гэтым жака сведчанне вядомага сенненскага краязнаўцы XIX ст. К.Ц. Анікіевіча, які згадваў, што што царква ў Обалі з'явілася ў 1840-я гг., калі была перанесена з маёнтка пераехаўшых жыць у Варшаву памешчыкаў Лускіных⁴. Другім сведчаннем існавання царквы з'яўляецца наяўнасць метрычных запісаў Обальскай Успенскай праваслаўнай царквы за 1846 г.⁵

Храм адносіўся да 3-га благачыння акругі Сенненскага павета. Настаяцелем з 16.12. 1851 г. быў святар Вікенцій Меркуриевіч Шабуно, [імен. каміклава, крест і медаль в памяць о войне 1853–1856 г. и усмирения польскага мятежа 1863–1864 гг.⁶

У апісанні 1899 г. кажацца: “Храм драўляны, невялікі; рэчы і рызніца пасрэдня, бібліятэка нязначная; спяваюць у царкве слаба і грубавата, не раўня настаўнікам

³ Памятная кніжка Магілёўскай губерні на 1890 г. – С. 233

⁴ Анікевич К.Т. Сенненский уезд Могилевской губернии. Опыт описания в географическом, историческом, этнографическом, бытовом, промышленном и статистическом отношениях. Могилёв, 1907. – 148 с.

⁵ Пасканьева Ю. // Голас Сенненшчыны

⁶ Памятная кніжка Могилевской губернии за 1885 г. – С. 179; Памятная кніжка Могилевской губернии за 1885 г. – С.71. (70-73 назвы цэркаў і настаіцеляў)]

мясцовых школ; прыхаджан абодвух палоў 2563; у прыходзе 28 вёсак на адлегласці ад царквы ў 3 – 7 вёрст, зносіны праз рэчку нязручныя”. Пры царкве існавала школа.

Па распараджэнні мясцовых уладаў 6 красавіка 1929 г. была прынята пастанова аб перапыненні набажэнстваў і перадачы памяшкання царквы пад клуб. З восені 1929 г. да лета 1941 г. будынак былога храма выкарыстоўваўся як свіран (складское памяшканне для захоўвання зерня)⁷. У гады вайны набажэнствы не праводзіліся з прычыны адсутнасці святара. З 1948 г. да канца 1990-х гг. будынак драўлянай царквы зноў выкарыстоўваўся калгасам імя Будзённага пад свіран.

З 1999 г. утвораны прыход Обальскай царквы пры Віцебскай епархіі, але назва храма зменена і цяпер ён названы у гонар Святога роўнаапостальнага вялікага князя Уладзіміра.

Царква адыгрывала значную ролю ў гісторыі і культуры краю. На 1899 г. у прыходзе было 52 населеных пункта⁸.

З вялікай доляй верагоднасці можна сцвярджаць аб тым, што ва Ўспенскай царкве хрысцілі выдатных дзеячаў Беларусі – будучых Герояў Савецкага Саюза Аляксандра Гараўца і Пятра Машэрава⁹.

Драўляная царква ў вёсцы Обаль Багушэўскага пасялковага савета выдатным прыкладам архітэктуры драўлянага народнага дойлідства, адзіным з 76 храмаў, які дайшоў да нашага часу з пачатку ХХ ст.

Абгрунтаванне
статусу помніка прыроды **дуба-волат**
каля в. Александрова Багушэўскага пасялковага савета

• **Дуб-волат каля в. Александрова** Багушэўскага пасялковага савета (211135) (на канце 1780 д. Чайца?)

Дуб каля в. Александрова знаходзіцца на ўскраіне вёскі, на правым беразе безыменнай ручаіны (ка карце 1780 ручай Лучанка), якая выцякае з возера Кічына. Прыкладны радыус дрэва – 1,25 см. Узрост – 300-500 гадоў.

Дуб каля в. Александрова – гэта каштоўнае дрэва-матэрыяльнае мясцовай папуляцыі *Quercus robur* і высокабанітэтны экзэмпляр свайго віду. Дуб-волат, гэта вялікаўзроставае дрэва, якое з’яўляецца важным асяродаўтваральным элементам, высокадэкаратыўным элементам ландшафта і значным эстэтычна-атракцыйным элементам пейзажу. Акрамя гэтага, александроўскі дуб выступае прысадай для рэдкіх, каштоўных птушак (арол-маркут), пералётных чарод лясных вераб’іных птушак.

Вывад. Дуб каля в. Александрова – гэта адзін з самых вялікіх і старых дубоў у нашай краіне. Такія памеры і ўзрост – унікальныя для Беларусі і для Усходняй Еўропы.

На ўскраіне в. Машканы (цэнтр с/савета) знаходзіцца месца былой сядзібы дзе нарадзіўся Герой Савецкага Саюза, лётчык, які ў адным баі збіў 9 фашысцкіх самалётаў – А. Гаравец. Месца знаходзіцца ў 400 метрах ад усходняй ўскраіны в. Машканы, аднак ніяк не адзначана. Невялікіх грашовых затрат патрабуе выстаўленне ўказальніка праезду да месца, а таксама інфармацыйнай шыльды на месцы.

⁷ Пасканьева

⁸ Могилевская епархия: Историко-статистическое описание.. Могилев. 1905 - 1910. Т. 1: Вып. 1-3.

⁹ Пасканьева, спасылка на архіў